

Kransduiwe (Speckled (Rock) Pidgeons) zijn altijd in de buurt.

Foto: Rob de Vos.

'Il faut cultiver son jardin' (Voltaire)

Vogels in een ongewone tuin in Pretoria

Marion de Vos

Mijn tuin in Pretoria was slechts een tijdelijke tuin. Ik had het voorrecht er voor vier jaar te mogen verkeren. Daarna moest ik hem helaas weer loslaten. Pretoria ligt in Zuid-Afrika, ongeveer 300 kilometer ten zuiden van de Steenbokskeerkring op 1.500 meter hoogte. Het klimaat kent een droge winter die maanden kan duren, maar waarin de temperatuur aangenaam blijft, en een natte, vrij hete zomer. Lente en herfst zijn zeer aangenaam. Dit zijn ook de seizoenen dat men de meeste vogels ziet. Een enkele keer is er een uitschieter en komt er nachtvorst voor of stijgt het kwik tot 40 graden, maar dat zijn uitzonderingen. Doorgaans schijnt iedere dag de zon.

Mijn tuin ligt op de noordzijde van een helling in een fraai aangelegd deel van Pretoria, wat op dit halfroond de zonzijde betekent, en hij is beplant met zowel inheemse als exotische planten en bomen. Een terras biedt een prachtig uitzicht over een deel van de stad en de heuvels eromheen. De tuin is ommuurd. Aan de westkant groeit er witte bougainville tegenop en staat er een rij acacia's en aan de oost-kant cipressen en bessenstruiken. Midden in de tuin palmen en in de perken staan dwergpalmen, reuzenvarens, hibiscusstruiken met daaronder *agapan-*

thus, *plumbago* en lelies. De tuin is bewust aangelegd volgens een concept en is op het eerste gezicht niet echt vogelvriendelijk. Toch zijn er een paar elementen in die deze tuin zeer aantrekkelijk maken voor vogels. In het midden van een gedeelte van de tuin ligt een vijver. Deze is omzoomd met goed gesnoeide jasmijnhegjes en gras. In de vijver zwemmen Kois en er staan potten met riet en papyrus. Een opgehoogd deel dient als vogelbad. Verder is er de prominente 'koraalboom' die, wanneer hij bloeit een vogelwereld op zich herbergt. De tuin is bovendien omzoomd

White-Breasted Cormorant *Phalacrocorax lucidus*
 Grey Heron *Ardea cinerea* *
 Little Egret *Egretta garzetta* *
 Hadedda Ibis *Bostrychia hagedash*
 African Sacred Ibis *Threskiornis aethiopicus* *
 Gymnogene *Polyboroides typus* *
 Speckled (Rock) pigeon *Columba guinea*
 African Olive pigeon (Rameron) *Columba arquatrix*
 Red-Eyed Dove *Streptopella semitorquata*
 Cape Turtle Dove *Streptopella capicola*
 Laughing Dove *Streptopella senegalensis*
 Grey Go-Away bird (Loerie) *Carythaixoides*
 Red-Chested Cuckoo *Cuculus solitarius*
 Diderick Cuckoo *Chrysococcyx caprias*
 Klaas Cuckoo *Chrysococcyx klaas*
 Burchell's Coucal *Centropus burchelli*
 Spotted Eagle Owl *Bubo africanus*
 Swifts (undefined) *
 Speckled Mousebird *Calius striatus*
 Giant Kingfisher *Megaceryle maximus*
 Brown Hooded Kingfisher *Halcyon albiventris*
 Grey Hornbill *Tockus nasulus*
 Green (Red-Billed) Wood Hoopoe *Phoeniculus purpureus*
 African Hoopoe *Upupa Africana*
 Black Collared Barbet *Stactolaema leucotis*
 Crested Barbet *Trachyphonus vaillantii*
 Golden Tailed Woodpecker *Campethera albigoni*

* = Overvliegend

Tabel 1 – Lijst met vogelsoorten over een periode van drie jaar in een tuin in Pretoria.

Bearded Woodpecker *Dendropicos namaquus*
 Swallows (Hirundo)(undefined) *
 (Eastern)Black-Headed Oriole *Oriolus larvatus*
 Pied Crow *Corvus albus* *
 Arrow-Marked Babbler *Turdoides jardineii*
 Dark-Capped Black-Eyed Bulbul *Pycnonotus tricolor*
 Karoo Trush *Turdus smithi*
 Olive Trush *Turdus olivaceus*
 Cape Robin Chat *Cossypha caffra*
 Tawny-Flanked Prinia *Prinia subflava*
 Fiscal Flycatcher *Sigelus silens*
 African Paradise Flycatcher *Terpsiphone viridis*
 Cape White-Eye *Zosterops capensis*
 Cape Wagtail *Motacilla capensis*
 Common Fiscal Shrike *Lanius collaris*
 Southern Boubou *Laniarius ferrugineus*
 Black-Backed Puffback *Dryoscopus cubla*
 Cape Glossy Starling *Lamprotornis nitens*
 Common Indian Myna *Acridotherus tristis*
 White-Bellied Sunbird *Cinnyris talatala*
 Greater Double Collared Sunbird *Cinnyris afer*
 Marico Sunbird *Cinnyris mariquensis*
 House Sparrow *Passer domesticus*
 Cape Sparrow *Passer melanurus*
 Southern Grey-Headed Sparrow *Passer diffuses*
 Village Spotted Backed Weaver *Ploceus cucullatus*
 Southern Masked Weaver *Ploceus velatus*
 Cape Weaver *Ploceus capensis*
 Bronze Mannikin *Lanchura cucullata*

door hogere bomen in andere tuinen waaronder de fraai blauwe in oktober bloeiende Jacaranda (een exoot helaas) waar Pretoria beroemd om is. Een natuurlijk vogelpark met een meertje ongeveer vier

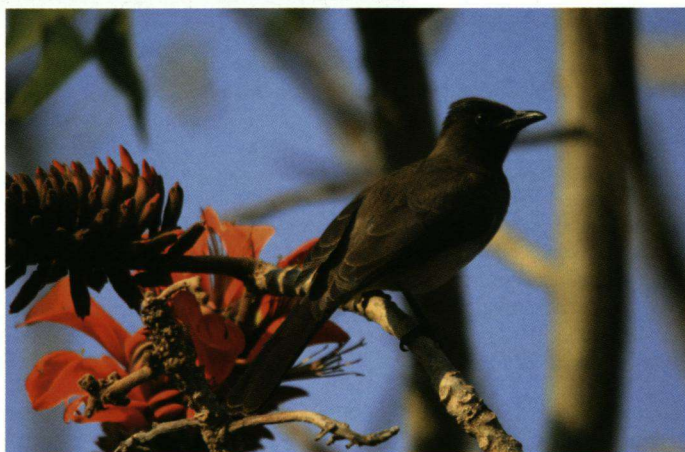
kilometer verderop levert nogal eens overvliegende verrassingen op. Ik heb een inventarisatie van de tuin gemaakt over een periode van drie jaar en kwam tot ongeveer vijftig soorten vogels.

Bruinlyster (Karoo Thrush).
 Foto: Rob de Vos.

De Gewone Mossie (Cape Sparrow) is een musse-soort die niet in een groep leeft.
Foto: Rob de Vos.

De Swarttoogtiptol (Dark-Capped Bulbul) heeft een ongelooflijk gevarieerde zang.
Foto: Rob de Vos.

Vogelnamen in Zuid-Afrika

Het is al jaren de gewoonte om de Nederlandse namen van vogelsoorten in *het Vogeljaar* te baseren op de Lijst van West-Palearctische vogelsoorten die wordt bijgehouden door Arnoud B. van den Berg. Voor soorten die buiten dat gebied vallen maken wij nog steeds zoveel mogelijk gebruik van Michael Walters' boek 'Vogels van de wereld', een complete checklist. Een uitgave die al enkele jaren oud is en niet meer wordt bijgehouden. Incidenteel raadplegen we daarom ook wel andere bronnen om een Nederlandse namen van exotische soorten te achterhalen.

In dit artikel zijn de namen ontleend aan de Zuid-Afrikaanse vogelgids 'SASOL Birds of Southern Africa', geschreven door Ian Sinclair. In dit Engelstalige boek staan ook de Afrikaanse namen vermeld. De Afrikaansse versie van dit boek (met als titel: Voels van Suider-Afrika) is ook voor Nederlanders goed leesbaar.

In dit artikel worden die niet één voor één genoemd maar de waarnemingen zijn apart vermeld met de wetenschappelijke namen. In dit verhaal staan de namen van de vogels in het Engels maar ook in het Afrikaans omdat die namen zo sprekend en zo herkenbaar zijn.

Allereerst laat ik u kennismaken met de vaste gasten die het hele jaar door aanwezig zijn en die sterk overeenkomen met sommige van onze Europese soorten, zoals de Karoo Trush of Bruinlyster die erg op onze Merel lijkt, de Cape Robin Chat of Jan Frederik, zo genoemd naar zijn zang, zoals bij ons de Zanglijster 'Jan, Piet en Klaas' roept. Hij is familie van ons Roodborstje. Verder twee mussesoorten: de Cape Sparrow (Gewone Mossie) die altijd heftig zijn spiegelbeeld in het raam bestrijdt en niet in een groep leeft, en onze Huismus (Huis mossie), dezelfde als in Europa.

Glasoogje (Cape White Eye).
Foto: Rob de Vos.

Dan komen er een paar soorten die niet vergelijkbaar zijn met onze vogels. De meest brutale vogel is de Dark-Capped Bulbul, ook Swartoogtiptol genaamd, met zijn ongelooflijk gevarieerde zang, de Cape White Eye of Glasoogje, de Bronze Mannikin (Gewone Fret) en de Lesser Masked Weaver (Kleingeelvink) die in zijn winterkleed een grijs vogeltje is maar in de zomer glorieus geel. Iedere middag om vijf uur komt de Grey Go-Away Bird of Kwêvoël langs, de meest exotische van allemaal die inderdaad roept 'Ga weg'. De luidste van allemaal is echter de Hadede-Ibis (Hadede), een niet inheemse soort. Het is een soort die namelijk afkomstig is uit India, die 'Ha Ha Ha di da' roept en gehaat wordt vanwege dit lawaai en vanwege het vissen in de vijver. Het is de enige vogel die de hond de tuin uit mag jagen hoewel hij wel als gras-beluchter dient met zijn 'pijpenpluizer'-snavel. Kennelijk zitten er slakjes en wormen genoeg in de grond, want hij komt

altijd terug. Regelmatige gasten vormen de Cape Glossy Starling (Kleinglansspreu), prachtig metaalblauw glanzend, de Indian Myna (Indische Spreu, een niet inheemse soort), de Cape Wagtail (Kwikkie), de Southern Boubou (Suidelijke Waterfiscaal), de Common Fiscal (let op de mooie naam Fiskaallaksman), beide een klauwiersoort, en vooral de Black-Collared Barbet (Rooikophoutkapper) met zijn gelakte rode kop en zijn karakteristieke roep (Vrouwtje antwoordt). Zijn favoriete voedsel bestaat uit appels, papaya's en ander zacht fruit. Hij is dus altijd te zien bij de voedertafel. Hij broedt in een eigen gekapte uitholling in een boom evenals de Crested Barbet of Kuifkophouthakker met zijn kleurrijke (zwart, geel, rood en wit gestippelde slordige verenpak die een roep heeft als van een aflopende wekker). De African Hoopoe of Hoepoep, niet te onderscheiden van onze Hop, komt af en toe ook eens in het gras pikken. De luidruchtige Green Woodhoopoes (Rooibekkelakelaars) zijn altijd wel in de buurt in een groepje, luid kakelend. Je kunt ze niet missen. Natuurlijk zijn er ook altijd duiven in de buurt voor baden en drinken zoals de Speckled (Rock) Pigeon of Kransduif, de Red-Eyed Dove en Cape Turtle Dove (Grootringduif en gewone Tortelduif vergelijk onze Turkse Tortel), de Laughing Dove (Rooiborsduifie).

In augustus (einde van de winter), wanneer het in geen maanden heeft geregend, bloeit de Koraalboom op kale takken (de droogte is een voorwaarde voor een goede bloei). De bloesem heeft dezelfde kleur rood als de

Gewone Fret (Bronze Mannikin).
Foto: Rob de Vos.

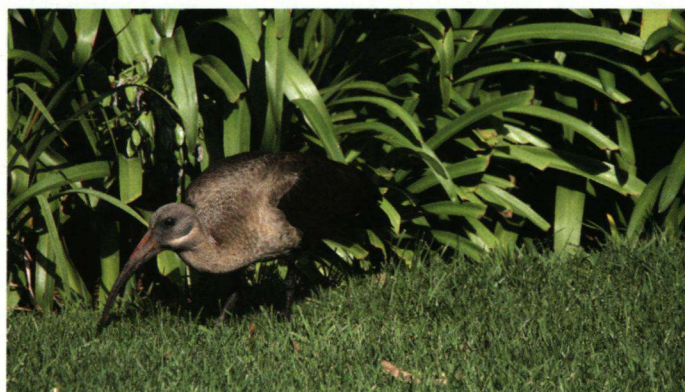
Kwêvoël (Grey Go-Away Bird) of Loerie.

Foto: Rob de Vos.

De loerie en de wevers
De loerie roept 'Ga weg'
De wevers, allen van de leg,
ontrafelen hun nesten,
uit woedende reactie
en fanatieke haast
vallen repen blaar
in een onzinnige aktie.
Opnieuw vol goede moed
begint de wever aan zijn nest,
er moet gebroed
volgens natuur zijn wetten.
Ik hoop voor 't nijv're beest
dat die loerie het hem deze keer
niet zal beletten.

Marion de Vos

*(Dit gedicht is overgenomen uit
gedichtenbundel Heartscapes.
De loerie betreft de Grey Go-Away Bird)*

De Hadeda (Hadeda Ibis) is
een niet inheemse soort.
Foto: Rob de Vos.

kop van de Black Collared Barbet en het grote vogelfeest kan begin-nen. De nectar in de bloemen trekt vele soorten vogels aan, zoals de Speckled Mouse Birds of Gevlekte Muisvoël, Cape Weaver (Kaapse Wewer) en vooral de schitterende Honingzuigers zoals de Marico Sunbird (Maricosuikerbekkie), White-bellied Sunbird (Witpensuikerbekkie) en de Greater Double-Collared Sunbird (Groot Rooiband Suikerbekkie). Ook de Black-backed Puffback of Sneebal werd gesignaleerd, een vogel die een grote witte poederdons op zijn rug kan toveren. Na de bloemen komen de zaden die er uitzien als bonen en die in Zuid-Afrika 'Lucky beans' worden genoemd. Ze hebben een zeer harde bast en kunnen na tweehonderd jaar nog spruiten. De inhoud is echter zeer giftig. De bladeren van de koraalboom

hebben een medicinale waarde vooral om wonden en infecties te genezen. Spechten komen ook op de boom af zoals de Cardinal en de Golden-Tailed Woodpecker (Kardinaalspeg en Goudstertspg) aangelokt door insecten. Ook de Acacia's zijn aantrekkelijke bomen voor de vogels, vooral voor de eerder genoemde Lesser Masked Weaver. Zij beginnen reeds vroeg in het voorjaar met de bouw van hun proefnesten die weer worden uitgehaald wanneer het nest wordt afgekeurd. Of misschien is het alleen maar oefening. Oefening baart kunst. Ook de bladeren tussen de gevaarlijke stekels worden verwijderd in verband met slangengevaar. Afgescheurde repen palmbaad dienen voor het maken van de kunstig gevlochten nesten. De vijver is uiteraard een druk bezochte

De Kaapse Wewer (Cape Weaver) is één van de soorten die op de nectar in bloemen afkomt.
Foto: Rob de Vos.

De Rooikophoutkapper (Black Collared Barbet) heeft een karakteristieke roep die door het vrouwtje wordt beantwoord.
Foto: Rob de Vos.

plek. Vanuit het naburige vogelreservaat vliegen soms Giant Kingfishers (Reusevisvanger) aan om een Koi te verschalken. Zo heeft hij al minstens vijftien jonge karpers gevangen. Een graag geziene gast is echter die andere Kingfisher, de Brown-Hooded Kingfisher (Bruinhoedvisvanger) die niet van vis leeft maar van insecten, maar die ook graag rond de vijver vertoeft. Bronze Mannikins komen er ook graag en zitten op nabijgelegen takken elkaar te vlooiën. Een enkele keer komt de Tawny-Flanked Prinia (Bruynsylangstertje). Een White-breasted Cormorant (Witborsduiker) haalde ook eens een baby Koi uit de vijver.

Dan zijn er natuurlijk nog de zomergasten wanneer de insecten komen. In oktober of november horen we de eerste koekoeken: De Red-Chested Cuckoo of Piet-my-vrou en Didericks Cuckoo (Diederikkie) die 'Di Di Di de Rik' roept en Klaas Cuckoo of Meitjie die niet 'Klaas' roept.

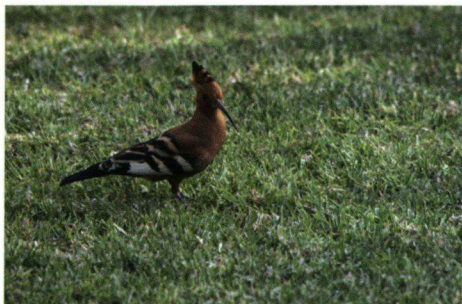
Het liefst wordt een ei gelegd in een nest van de Cape Robin Chat. Vliegenvangers zijn dan ook weer van de partij. De regens brengen Burchell's Coucal (Gewone Vleiloerie) die berucht is om het eten van jonge vogeltjes. Zijn borrelende roep kondigt regen aan. De Fiscal Flycatcher (Fiskaalvlieëvanger) is moeilijk te onderscheiden van de Fiscal Shrike en de Paradise Flycatcher (Paradijsvlieëvanger), de meest spectaculaire vogel uit de tuin met z'n blauwe oog, warm bruine kleed en een staart met een lengte van driemaal zijn lijf. Hij komt af en toe een sipje uit het zwembad nemen dat gelukkig met natuurlijke middelen wordt schoongehouden. Helaas verdrinken er ook wel jonge vogels in.

Natuurlijk zijn er overvliegende zwaluwen en gierzwaluwen die ik niet thuis kan brengen en ook regelmatig overvliegende Sacred Ibises (Skoorsteenveer), Grey Hornbills (Grysneushoringvoël), Little

De Gewone Vleiloerie (Burchell's Coucal) is een beruchte soort.
Foto: Rob de Vos.

Vogels in een ongewone tuin in Pretoria

De Hoephoe (African Hoopoe) lijkt veel op de Hop die in Europa voorkomt.
Foto: Rob de Vos.

De Bruinhoedvisvanger (Brown-Hooded Kingfisher) leeft niet van vis maar van insecten.
Foto: Rob de Vos.

Egrets (Kleinwitreier), Pied Crows (Witborskraai) en recentelijk zag ik een Gymnogene of Kaalwangvalk aangevallen worden door verschillende kleine vogels.

Ja, het is geen gewone tuin die tijdelijke tuin van mij maar wel een herinnering voor het leven.

Een doorkijkje naar de tuin.

Foto: Rob de Vos.

■ M. de Vos-Hoekstra, 60 Riverside Boulevard, appartement 1021, New York City, 10069, USA,
e-mail: mf_devos@hotmail.com.

LITERATUUR:

Sinclair, I., Ph. Hockey, W. Tarboton & P. Ryan (2011): SASOL Birds of Southern Africa. C. Struik Publishers, Kaapstad.